సేకరణ-సంపాదకత్వం: కాత్యాయనీ విద్మహే

తెలుగు ఆధునిక సాహిత్యప్రపంచంలో బుచ్చిబాబుగా పసిద్ధులైన శివారాజువెంకట సుబ్బారావు కథా రచయిత, నవలాకర్త, నాటక, నాటికా రచయిత, వ్యాసకర్త, సాహిత్య వివేచనా తత్పరుడు, ఆత్మ కథారచయిత, కవి, చిత్రకారుడు. 1946లో వెలువడిన ఆయన 'చివరకు మిగిలేది' నవలకు తెలుగు నవలా చరిత్రలో ఒక విశిష్టస్థానముంది. ఆయన 60 కథల వరకూ వ్రాశారు. ఆద్యంతాలు - మధ్య రాధ, ఉత్తమ ఇల్లాలు, ఒకే నిద్ర - ఎన్ని కలలు వంటి నాటకాలనూ, శిష్యరక్షిత, ఒమర్ ఖయ్యాం, రాయల కరుణకృత్యం లాంటి నాటికలనూ రాశారు. షేక్ స్పియర్ సాహితీ పరామర్శ చేశారు. 'నా అంతరంగ కథనం' అనే బాల్యజీవితానికి సంబంధించిన ఆత్మకథనూ, 'నన్ను మార్చిన పుస్తకం' అనే తన వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రభావితం చేసిన పుస్తక ప్రభావక శక్తి పరిచయాన్నీ రాశారు. బుచ్చిబాబు రచనల్లో ఆయన బహుముఖ సృజనాత్మక సాహిత్య వ్యక్తిత్వాన్ని వెల్లడించేవి ఆయన రాసిన కథలు. కథారచనలో సమకాలిక కథారచయితల కంటే భిన్నంగా తనదైన ధోరణినీ, శైలినీ, కథా శిల్పాన్నీ ఏర్పరచుకున్న రచయిత బుచ్చిబాబు. - ***కేతు విశ్వనాథరెడ్డి (దీపధారులు పుస్తకంలో)***

బుచ్చిబాబు డైరీలు - సమయం, సందర్భం

సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, వైజ్ఞానిక సాహిత్య కళారంగాలలో చేసిన విశేషకృషివల్ల ప్రసిద్ధికి వచ్చిన వ్యక్తుల జీవితాలను పునర్నిర్మించి తరువాతి తరాలవాళ్ళకందించటానికి ఆయా వ్యక్తులు వ్రాసుకున్న డైరీలను - ఉత్తరాలను మించిన అధికారిక ఆధారాలు వేరేవీలేవు. ముఖ్యంగా సాహిత్య రంగంలో రచయితల వాఙ్మయ జీవిత సూచికలను సిద్ధం చేయటంలో భాగంగా వారి వాఙ్మయ జీవిత విశిష్టతలను వ్యక్తం చేసే డైరీలను - ఉత్తరాలను ప్రచురించటం ప్రయోజనకారిగా వుంటుంది.

డైరీ - దినచర్య రచన. వ్యక్తుల నిత్యజీవిత విషయాలను, కుటుంబ సంబంధాలను, స్నేహ సంబంధాలను, వృత్తిపర విషయాలను మాత్రమే కాక వాళ్ళ అభిరుచులను, అభిప్రాయాలను, కాంక్షలను, ఆంతర్యాలను, అలవాట్లను, ప్రవర్తనారీతులను, ఆశాభంగాలను పట్టి చూపించేది డైరీ. డైరీ వ్రాయటం అంటే వ్యక్తులు తమ అంతరంగాన్ని తామే తమముందు పరిశీలనకు పెట్టుకోవడమన్నమాట. ఏ

దాపరికాలు, భయాలు, వంచనలు లేకుండా అంతరంగాలను విప్పిపరచే వీలుండటం వల్ల డైరీలు చాలావరకు రచయిత అసలైన వ్యక్తిత్వానికి నిలువుటద్దాలుగా ఉంటాయి.

డైరీలు - ఉత్తరాలు ఆ వ్యక్తులకు సంబంధించిన విస్తృత సమాచారాన్నందిస్తాయి. ఈ విస్తృత సమాచారం తత్కాలంలో దానంతటఅదిగా సాధించే ప్రయోజనం పెద్దగా వుండకపోవచ్చు. కానీ తరువాత తరువాత ఆ వ్యక్తులను చుట్టుకుని జరిగే పరిశోధనలకు ముడిపదార్థంగా పనిచేస్తూ మార్గదర్శక సూత్రాలను నిర్దేశించగల స్థితిలో వుంటుందనటంలో సందేహంలేదు. ఈ సందర్భంలో డైరీలను - ఉత్తరాలను చెత్తకింద తీసిపారేసిన వాళ్ళున్నప్పటికి అలాంటి వాటి ఆధారంతోనే వర్జీనియావుల్ఫ్ వంటి రచయితలు చక్కని జీవిత చరిత్రలను రూపొందించిన విషయం గమనించవచ్చు.

ఈ క్రమంలో సామాజిక సాహిత్య రంగాలలోని మనుషుల డైరీలకు మరింత ప్రాధాన్యత ఉంది. సమకాలీన సామాజిక రాజకీయాంశాల పట్ల రచయిత ప్రతిస్పందనా స్థాయిని, చైతన్యాన్ని, రచయిత సాహిత్య దృక్పథం రూపొందుతున్న క్రమాన్ని అర్థం చేసుకొనటానికి ఈ విధంగా డైరీలు వల్ల లభించే విస్తృత సమాచారం తోడ్పడుతుంది. అసలు సాహిత్యరంగంలో డైరీలను ఉత్తరాలను సేకరించి అధ్యయనానికి వీలుగా సంపాదించి ప్రచురించటం పాశ్చాత్య భాషాసాహిత్యాలననుసరించి వచ్చిన సంప్రదాయమే. 1857 తరువాత తెలుగు సాహిత్యంలో వచ్చిన నూతన పరిణామం ఫలితమిది. ఈ క్రమంలో గురజాడ అప్పారావుగారి డైరీలు - లేఖలు, కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి డైరీలు - లేఖలు, విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి డైరీలు - లేఖలు ప్రచురించబడ్డాయి. 2007లో మనసు ఫౌండేషన్ ప్రచురించిన 'రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి రచనా సాగరం' పుస్తకంలో 1935 నుండి 1941 వరకు లభించిన రావిశాస్త్రి డైరీలు చేర్చబడ్డాయి

ఆధునిక కాలంలో తెలుగుభాషా సాహిత్య రంగాలలో డైరీలను - ఉత్తరాలను సంపాదించి, ప్రచురించి అధ్యయనావకాశాలను విస్తృతం చెయ్యాలన్న దృక్పథం రోజురోజుకీ బలపడుతున్నది. ఈనాడు అటు రచయితలు - ఇటు విమర్శకులు రచయితల డైరీలను, ఉత్తరాలను బయటపెట్టటం ద్వారా ఆయా రచయితల రచనల గురించి కొత్త కొత్త విషయాలను తెలుసుకోవటం ఎట్లా వీలవుతుందో చెప్తున్నారు.

నిజానికి బుచ్చిబాబు డైరీలను 1983 లోనే బుచ్చిబాబు వాఙ్మయ జీవిత సూచికలో భాగంగా అచ్చువేయటం జరిగింది . 1978-1983 మధ్యకాలంలో చివరకు మిగిలేది నవల మీద పిహెచ్‌డి కి పరిశోధన చేస్తూ బుచ్చిబాబు సాహిత్య వ్యక్తిత్వాన్ని దృక్పథాన్ని అర్థం చేసుకొనటానికి ఆయన సమస్త సాహిత్యాన్ని సేకరిస్తూ అధ్యయనం చేస్తున్న ఆరోజుల తపనను తీర్చిన సాహిత్యంలో బుచ్చిబాబు డైరీలు, ఉత్తరాలు ప్రధానమైనవి. బుచ్చిబాబుగారి భార్య శివరాజు సుబ్బలక్ష్మి గారు విశాల హృదయంతో అవి అన్నీ చూడటానికి నాకు అవకాశం ఇచ్చారు. 1980 మేలో వారం రోజులు, జూన్‌లో వారం రోజులు, జులైలో వారం రోజులు - 1981 జులైలో మరో వారం రోజులు హైదరాబాదులో వారింట్లోనే వుండి డైరీల పని చూసుకోవటం జరిగింది. యింకా మిగిలివున్న డైరీలను నాతోపాటు వరంగల్‌కు తీసుకొచ్చుకోవటానికి సుబ్బలక్ష్మిగారంగీకరించటంతో - తెచ్చుకున్న డైరీలపని 1981 సెప్టెంబర్‌లో కొంత, 1982 జనవరిలో మరికొంత చేసుకోగలిగాను. 1982 మార్చిలో మళ్ళీ ఒకసారి హైదరాబాదు వెళ్ళి మూడు రోజులుండి డైరీల పని పూర్తిచేసుకుని వచ్చాను.

బుచ్చిబాబు వ్రాసుకున్న డైరీలు మొత్తం 18 లభించాయి. వాటిలో మొదటిది 1935 సంవత్సరపు డైరీ. ఆ తరువాత నాలుగు సంవత్సరాల డైరీలు లేవు. 1940 సంవత్సరపు డైరీ ఉంది. ఆ తరువాత ఆరు సంవత్సరాల డైరీలు లేవు. మళ్ళీ 1947-48 సంవత్సరపు డైరీలు వున్నాయి. 1949 సంవత్సరపు డైరీలేదు. 1950 డైరీ వుంది. 1951 డైరీ లేదు. 1952 డైరీ ఉన్నది. తరువాత రెండు సంవత్సరాల డైరీలు లేవు. 1955, 1956 సంవత్సరపు డైరీలున్నాయి కానీ 1957 డైరీలేదు. 1958 నుండి 1967 వరకు మొత్తం పది డైరీలు వరుసగా

ఉన్నాయి. దొరికిన మొదటి డైరీ అంతముందునుండే ఆయన డైరీలు వ్రాయటం ప్రారంభించి వుండటానికి వీలుంది. 1967లో మరణించే వరకు ఆయన డైరీ వ్రాశాడు. అయితే మధ్యలో ఆయా సంవత్సరాల డైరీలు దొరకకుండా పోయినవి 15. వీటిని గురించి శ్రీమతి సుబ్బలక్ష్మిగారు కూడా ఏమీ చెప్పలేకపోయారు. ముఖ్యంగా బుచ్చిబాబు నవలా వస్తువును గురించి ఆలోచించే సమయంలోని డైరీలు దొరకక పోవటం వలన ఆ నవల గురించి తెలియవలసిన రచయిత అంతరంగం వెలుగులోకి రాకుండా పోయింది.

దొరికినంతవరకు డైరీలలో కొన్నిరోజులు అసలేమీ వ్రాయబడలేదు. మరికొన్ని రోజులలో ఎత్తివ్రాసి చూపించదగినంత ముఖ్యవిషయాలు కనిపించవు. అలాంటివాటినన్నింటిని వదిలివేయటం జరిగింది. ఆయన దినచర్యలన్నీ కూడా యధాతథంగా ఎత్తివ్రాయలేదు. వాఙ్మయ జీవిత విశేషాలయిన రచనలు చేయటాన్ని గురించిన వివరాలను, వాటికి సంబంధించిన ఆదాయాలను, చేసిన ఉపన్యాసాలను, సమకాలీన సాహిత్యం, సినిమా మొదలైన కళారూపాలను గురించిన అభిప్రాయాలను, సమకాలీన రచయితలతో వున్న సంబంధ బాంధవ్యాలను దృష్టిలో వుంచుకుని బుచ్చిబాబు డైరీలలోని విషయాలను ఎత్తి వ్రాయటం జరిగింది. ఆ మేరకు బుచ్చిబాబు డైరీలు నా దృష్టి కోణం నుండి ,సాహిత్య సాంస్కృతిక ప్రయోజనాల కోణం నుండి కొంత సెన్సార్ అయినవనే చెప్పాలి.

బుచ్చిబాబు డైరీలు 1935 నుండి లభిస్తున్నాయి. అప్పటికి ఆయనకు 20 సంవత్సరాలు. ఇంటర్మీడియట్ చదువు పూర్తయింది. రచయితగా, చిత్రకారుడుగా, నాటక అభిమానిగా సాహిత్య అధ్యయన పరుడుగా ఆయన రూపొందుతున్న కాలం అది. ఆ కాలంలోనే ఆయన దినచర్య రచన ప్రారంభించారు.. ఇంగ్లీష్ భాషా సాహిత్యాల పట్ల ఆయనలో ప్రత్యేక అభినివేశం బలపడుతున్న కాలం కూడా అది. తరువాత ఆయన ఇంగ్లీష్ సబ్జెక్ట్‌తో బియ్యే చెయ్యటమే కాక ఇంగ్లీష్ ఎమ్మే కూడా చేసారు. అందువల్లనే కావచ్చు ఆయన డైరీలు చాలా వరకు ఇంగ్లీష్‌లోనే ఉన్నాయి. వాటిని ఎడిట్ చేస్తూ ఎత్తి రాసుకొంటున్నప్పుడు నేను ఇంగ్లీష్‌లోనే రాసుకొన్నాను. బుచ్చిబాబు చిత్రకారుడు కూడా కనుక డైరీలలో చాలా వాటికి స్వయంగా చిత్రించి వేసుకొన్న కవరు పేజీలు ఉన్నాయి.

ఈ డైరీలు బుచ్చిబాబు లేఖలే కాక ఆయనకు ఇతర సాహిత్యకారులు రాసిన లేఖలుతో సహా 'బుచ్చిబాబు వాఙ్మయ సూచిక' ను రూపొందించి నా సిద్ధాంత వ్యాసం 'చివరకు మిగిలేది:మానసిక సామాజిక స్రవంతి– నవలా విమర్శ' కు అనుబంధంగా ప్రచురించి ఇప్పటికి 32 ఏళ్ళు. 2015(జూన్ 14)-2016 బుచ్చిబాబు శత జయంతి సంవత్సరం. కొత్తతరాన్ని బుచ్చిబాబు సాహిత్య అధ్యయనం వైపు ప్రేరేపించటానికి బుచ్చిబాబు డైరీలు ప్రచురించటం అవసరమని అదెలా ఆచరణ సాధ్యం చెయ్యాలా అని ఆలోచిస్తున్న తరుణంలో 2015 జూన్ 14న అమెరికాలో వీక్షణం నెలవారీ సదస్సులో నేను పాల్గొనటం జరిగింది. కిరణ్‌ప్రభ గారి ఇంట్లో జరిగిన ఆ సదస్సులో బుచ్చిబాబు సాహిత్యం గురించి మాట్లాడే అవకాశం నాకు లభించింది. ఆ సందర్భంలో సాగిన సంభాషణ ఫలితం బుచ్చిబాబు డైరీలను కౌముదిలో సీరియల్‌గా ప్రచురించటానికి కిరణ్‌ప్రభగారు ఇష్టంగా ముందుకు రావటం. కొత్తతరం పాఠకులకు కొత్త పద్ధతిలో బుచ్చిబాబును చేరువ చెయ్యటం మంచిదే కదా అని నేను 'సరే' అన్నాను. ఇంగ్లీష్‌లో ఉన్న డైరీలను తెలుగు చేసి వేద్దామని కూడా ఆయనే అన్నారు. బుచ్చిబాబు డైరీల ప్రచురణకు సమయం సందర్భం ఇలా సమకూడాయి. ఈ నాడు ఇందుకు అవకాశం కల్పించిన కౌముది నిర్వాహకులు కిరణ్‌ప్రభ గారితో పాటు, ఆనాడు ఈ పనిలో ప్రేరణ అయిన బంగోరె (బండిగోపాలరెడ్డి)గారు ఈ పని ఇంత సమగ్రంగా చేయటానికి పూర్తి సహాయ సహకారాలు అందించిన శివరాజు సుబ్బలక్ష్మి గారు - నాకెప్పుడూ స్మరణీయులు.

- కాత్యాయనీ విద్మహే

(క్రిందటి సంచికనుంచి కొనసాగింపు)

బుచ్చిబాబుగారు ఇతరులకి వ్రాసిన ఉత్తరాలు

గొర్రెపాటి వెంకటసుబ్బయ్యగారికి

హైదరాబాదు

11 ఏప్రిల్ 58

శ్రీ వెంకట సుబ్బయ్యగారూ,

క్రితం నెల 15వ తేదీనుండి వో పది రోజులపాటు మద్రాసులో ఉద్యోగరీత్యా ఉండటం జరిగింది. అప్పుడు కొంత సమయం మిత్రులు శ్రీ జానకీరాంతో గడిపాను. మిమ్మల్ని గురించి, చలంగార్ని గురించి మీరు తలపెట్టిన గ్రంథం గూర్చి ముచ్చటించుకున్నాము. మీ జాబు వారికెంతో తృప్తినీ, ఆనందాన్ని సమకూర్చింది. మీది, చలంగారిది కూడా చదివి వినిపించారు.

ఆత్మీయత, మనసిచ్చి మాట్లాడలేనిదే జానకిరాంకి జరగదు. మీరది కనబర్చడం వారికెంతో మానసిక బలాన్ని సమకూర్చింది. చలంగార్ని గూర్చి వారు వ్రాసిన వ్యాసం కూడా చదివి వినిపించారు. అది మీకు బాగా ఉపకరిస్తుంది. ఆ గ్రంథం మార్చి నాటికి పూర్తవుతుందని వీలైతే నన్ను కూడా నాలుగు ముక్కలు వ్రాసి పంపమన్నారు. గ్రంథం పూర్తికాక, యింకా ఒకటి రెండు అభిప్రాయాలు చేర్చడానికి అవకాశం ఉన్నట్లయితే తెలియబరచండి, వ్రాసి పంపుతాను.

చలంగార్ని గూర్చి వ్రాయడానికి ఎంతో ఉత్సాహంగాఉన్నా జంకుతాను. ఎందుకంటే, ఆయన రచనల్ని గూర్చి ఒక సమగ్రమైన పరిశీలన 15 సంవత్సరాల క్రితం తలపెట్టాను. దానికి యింతవరకూ పూనుకోలేదు. ఇంక చిన్న చిన్న అభిప్రాయాలు, ప్రశంసలు వ్రాయడం నాకిష్టంలేదు. చలంగారు చాలా దూరం వెళ్ళారు – అందరూ అనుకున్నదికాక మార్గం కొత్తదే. ఆయనకు మా బోంట్ల అభిప్రాయాలతో నిమిత్తంలేదు, అనుచరులకోసం వెనక్కి తిరిగిచూడరు. ఆయన తొక్కిన మార్గం వొకటుందనీ. దాంట్లో వెళ్ళడానికి కావలసిన లక్షణాలు ఏమిటో తెలియచెప్పడం జరిగితే కొంతమెరుగే.

వ్రాయండి.

మరి సెలవు.

భవదీయుడు

బుచ్చిబాబు

***

A.I.R
హైదరాబాదు 4

23-9-57

శ్రీ వెంకటసుబ్బయ్యగారూ,

నేను దాశరథిగారు మీ జాబు చదివి అది మీరు వ్రాసిందేనని తేల్చుకున్నాము. మీరు సంతకం చేయడం మరిచిపొయ్యారు.

మరి కొందరు కథకుల్ని గూర్చి వ్రాయసంకల్పించినందుకు సంతోషం. నేనంత ఎక్కువగా కథలు చదివేవాడనుకాను. కాని కొందరు పేర్లు మనకి తెలుస్తూనే ఉన్నాయి. పద్మరాజుగారు, కరుణకుమార్, బలివాడ కాంతారావు, పంతుల శ్రీరామశాస్త్రి, ఇల్లిందల సరస్వతీదేవి

భరద్వాజ, ధనికొండ హనుమంతరావు, అమరేంద్ర, వీరంతా పేరుపడ్డ వ్యక్తులే. వీరిలో ఎవర్ని తీసుకోవాలి అన్నది, విమర్శించేవారి దృక్పథం, వాడే కొలతబద్ద సూత్రాలమీద ప్రధానంగా వుంటుంది. సమకాలికుల విషయంలో విలువలు కట్టి స్థానాలు నిర్ణయించటం కష్టంకదా. శ్రీ వాత్సవగారు (యండమూరి సత్యనారాయణగారు) ఏటేటా సంవత్సరాది సంచికలలో రచనలు సింహావలోకనం చేస్తూవుంటారన్న సంగతి మీకు తెలిసే వుంటుంది. వారిప్పుడు విజయవాడ రేడియో నిలయంలో ఉంటున్నారు. వారు మీకు సరైన సూచనలివ్వగలరనుకుంటాను.

ఇంక నా కథల విషయం. 1939లో వ్రాయడం ప్రారంభించాను. మొదటి కథ 'మరతమన్న మరుపురారూ అన్నది' భారతిలో వచ్చింది. చాలా భాగం కథలు భారతి, ఆంధ్రవారపత్రిక, గృహలక్ష్మి (వెనకటి) ఆనందవాణి స్వతంత్ర, శిల్పిలో పడినవే. 1940లో నమ్మాళ్వార్స్ బుచ్చిబాబు కథలు ప్రచురించారు. నాకప్పుడు 23వ ఏడు. ఇప్పుడు నలభై. శివరామకృష్ణగారు రెండు సంపుటాలు ప్రచురించారు. మీకు తెలిసినవే. వీటిల్లో ఒకటి నన్ను గురించి కథ వ్రాయవూ? అన్నదాన్ని బుక్ ట్రస్ట్ వారి Anthologyలో వచ్చింది. దేశం నాకిచ్చిన సందేశం అన్నది సాహిత్య అకాడమీ వారి Anthologyలో వేస్తున్నారు. మూడు కథలు ఆంగ్ల తర్జుమాలు త్రివేణి, Calcutta Journel of Andhra Association, Swatantra లో పడినవి. తరవాత శశికళవారు 'నిరంతరత్రయం' మీరు నేను మాఘం అనే రెండు కథలు వేశారు. వారం క్రితం "చైత్న్య స్రవంతి" ఆదర్శగ్రంథమాల, హైదరాబాదు వారు ప్రచురించారు

గద్దె లింగయ్యగారు (విజయవాడ) మూడు సంపుటాలు వేస్తున్నారు. అవి యీ నెలాఖరుకు బైటపడవచ్చు. వాటిల్లో కొత్తగా వేస్తున్న కథలివి. "అరకులోయలో కూలిన శిఖరం", "కాలచక్రం నిలిచింది." "ఆశాప్రియ", "ఆమెనీడ" "నౌసటన్ వ్రాసిన రాత", "చరిత్రకాగడా". "ముందు నడక – వెనకచూపు" యివ్వి. ఇంకా గ్రంథరూపంలో రావల్సినవి "తనను గురించిన నిజం" "అబద్దాలు", "ఆ వాడిన ఆకులు", "మధ్యవర్తి", "డబ్బు డబ్బు డబ్బు" "కొరడా", "సన్నగిలిన వెలుగు", "ఇమిటేషన్ కాంతం", "మరతుమన్న మరపురారు", "ముగింపు మీకు తెలుసు" అనేవి.

ఇక్కడ శ్రీ డి.రామలింగంగార్ని ఎరిగే ఉంటారు. వారు స్రవంతిలో నన్ను గురించి వొక వ్యాసం వ్రాసారు. 'నన్ను మార్చిన పుస్తకం' అని నేను వ్రాసిన వ్యాసాన్ని ఆధారంగా వారీ వ్యాసం వ్రాశారు. వారి వ్యాసం మీకు ఉపకరించవచ్చు. నాటికల విషయం మీ పనికవసరంలేదు గనక వాటి వివరాలు వ్రాయడం లేదు.

అచ్చుపడిన తర్వాత వొక కాపీ పంపుతారు కదూ.

భవదీయుడు

బుచ్చిబాబు

Post your comments